

HET SCHEUTBOS

Het platteland in Brussel

Met zijn weiden, kreupelbos, boomgroepjes, struiken en riviertjes, herinnert het gebied van het Scheutbos aan het vroegere plattelandsuitzicht van de rand rond Brussel. Het ligt in het uiterste westen van Sint-Jans-Molenbeek, aan de rand van het Brusselse Gewest. Vandaag vormt het de overgang in landschap tussen de agglomeratie met zijn hoge torengebouwen en het Brabantse platteland.

EEN VLEUGJE GESCHIEDENIS

Oorspronkelijk was het Scheutbosgebied, zoals een groot deel van Brabant, begroeid met een reusachtig steenkoolbos. De ontginning begon in de achtste eeuw en 400 jaar later was bijna de hele zone ontbost om ze te gebruiken als landbouwgrond. Een aantal boerderijen, zoals die van Moortebeek en Ravensteen, hingen af van het feodale hof van Brabant en staan vermeld in de documenten van die periode.

Het gebied is ook gekend omdat er in de middeleeuwen een belangrijke veldslag plaatsvond: de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male, maakte aanspraak op een deel van Brabant en verpletterde er op 17 augustus 1356 de Brusselse troepen.

En het landschap? De Ferrariskaart toont dat het Scheutbos in 1775 een geheel was van bossen (in het noorden), landbouwgronden, vijvers (in het diepste punt van de vallei) en vochtige weiden. Twee riviertjes doorkruisen dit heuvelachtige terrein: de Maalbeek die van west naar oost stroomt, en de Leibeek die er ontspringt.

De verstedelijking van het gebied begon in de negentiende eeuw. De bossen verdwenen een voor een, de vijvers werden drooggelegd, de vochtige gronden gedraineerd en er kwamen wegen. Bij het begin van de twintigste eeuw werden de landbouwgronden die vroeger in de alluviale valleibodem lagen, verplaatst naar de hellingen. De Leibeek droogde uit als gevolg van de aanleg van de Mettewie- en Machtenslaan. Daarna versnelde de verstedelijking: op het terrein verschenen een rusthuis, de 'Cité joyeuse', het atheneum van Molenbeek en grote torengebouwen met appartementen. Als het plan van aanleg voor die sector in 1990 niet herzien was, zou het Scheutbos nu volledig verdwenen zijn.

Vandaag is het gebied opgedeeld in twee duidelijk gescheiden sectoren: een gewestpark van zes hectare dat tussen 1993 en 1995 werd aangelegd (zie de fiche 'Scheutbospark') en een halfnatuurlijk gebied dat in 1997 werd geklasseerd.

ALGEMENE BESCHRIJVING : EEN AUTHENTIEK OVERBLIJFSEL VAN HET PAJOTTENLAND

Het halfnatuurlijke Scheutbos strekt zich uit over een heuvelachtig plateau dat wordt doorkruist door twee riviertjes (Maalbeek en Leibeek) en twee buurtwegen (Nesteling- en De Raedtstraat). Omdat het zo hoog ligt, biedt het mooie vergezichten over de stad. Het heeft ook alle kenmerken van het typisch landelijke karakter van het Pajottenland.

Verschillende biotopen vloeien er samen :

- Weiden met runderen beslaan ongeveer 70% van de oppervlakte van het Scheutbos. Omdat ze intensief worden begraaasd, vind je er weinig bloemen (madeliefjes, boterbloemen, muur, enz.).
- Bospartijen bestaan vooral uit wilgen (schiets- en katwilg) in de Maalbeekvallei en restanten van een gemengd eiken- en beukenbos, dat in het begin van de twintigste eeuw werd aangeplant.
- Braaklanden met heesters en braambosjes zijn heel interessant uit ecologisch oogpunt en voor de natuurlijke evolutie waarvan ze getuigen.
- Een rietveld van ongeveer 2 hectare ligt in het zuidoosten, in de Maalbeekvallei. Het bestaat hoofdzakelijk uit riet en moeraszegge, maar er groeit ook harig wilgenroosje, berenklaauw, haagwinde, enz. De gele iris, de bloem die symbool staat voor Brussel, komt er ook veel voor.
- De poel in het noorden dient als waterbron voor de runderen die in de omliggende weiden grazen.
- Er is ook een groot geheel (ongeveer 2 hectare) met 'wilde' moestuintjes achter de Menuetstraat in het zuidelijke deel van het terrein.

De Groene Wandeling loopt door het Scheutbos en maakt daarbij gebruik van de buurtwegen.

OPMERKELIJKE FAUNA EN FLORA

De 'Amis du Scheutbos' maakten een inventaris van de fauna en flora van het geklasseerde gebied. Ze bevestigen daarin de aanwezigheid van meer dan 300 bloeiende planten, 87 paddenstoelvariëteiten, 66 soorten bomen en struiken, 30 vlinders en 120 verschillende insecten. Bijna 90 vogelsoorten bouwen hun nesten in het Scheutbos of maken er een tussenstop bij hun grote migratiereizen. Vogels die er het meest voorkomen zijn: heggemus, wilde eend, zwarte kraai, spreeuw, koolmes en winterkoninkje. Maar u moet niet opschrikken als u er ook andere soorten opmerkt, zoals waterkippen, patrijzen, piepers, witstaarten, sperwers en torenvalken.

Het kleinste knaagdier in Europa, de dwergmuis, huist in het rietveld. Andere zoogdieren die op het terrein werden opgemerkt (een tiental) zijn vooral knaagdieren (woel-, bos- en spitsmuizen, hazen, enz.), maar u vindt er ook wezels en vossen.

Het deel van het gebied dat op dit ogenblik de meeste botanische interesse wegdraagt, is de oude stortplaats voor inerte afvalstoffen, waar vooral grond terecht kwam die werd uitgegraven voor de aanleg van de Leopold II-laan. Op dit relatief arme, omwoelde terrein groeit vandaag een veelheid van bloemen die u alleen maar in het Scheutbos aantreft.

HOE HET WORDT BEHEERD

Er is een begeleidingscommissie voor het Scheutbos met als partners: de gemeente Sint-Jans-Molenbeek, de 'Amis du Scheutbos', Leefmilieu Brussel – BIM, de administratie van het ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, en de vzw Tournesol. Omdat er geen unieke eigenaar/beheerder is voor het hele gebied, probeert deze commissie met een toekomstgerichte visie de problemen die zich voordoen, te onderzoeken en er een geschikte oplossing voor te vinden.

Een van de vele beslissingen van dit comité was de overdracht van het beheer van een perceel van vier hectare langs de Toverfluitstraat, aan Leefmilieu Brussel – BIM. De bedoeling? Er een modelproject opzetten voor extensieve begrazing (weinig runderen per hectare). Er graast nu een kleine kudde runderen van het Galloway-ras omdat die geen grote hoeveelheden voeding en weinig toezicht nodig hebben. Zo wordt de weide met weinig kosten en verstoring van de natuur onderhouden. Deze koeien eten immers vooral de snel groeiende gewassen. Ze zorgen voor een beter evenwicht in de vegetatie, omdat ze ruimte laten voor een grotere plantendiversiteit. Dat lokt op zijn beurt nieuwe insecten, vogels en knaagdieren.

Bij gebrek aan een sluitend beheer, neemt men momenteel een biologische verarming waar van het milieu van het Scheutbos, dat op een aantal plaatsen verwordt tot braakland. Een aantal overwoekerende plantensoorten krijgen de bovenhand ten koste van andere. Die worden steeds schaarser en zo verarmt de bestaande biotoop.

GROENE RUIMTEN IN DE BUURT

Ten noorden: het Houwaartspark, het kerkhof van Sint-Agatha-Berchem, het Wilderbos en het Hoogveld.

Ten noordwesten: het terrein van de Taborberg in Dilbeek en het Kattebroek.

Ten oosten: het Scheutbosspark, het Muzenpark, het Marie-Josépark en het Albertpark.

Ten zuiden: het park van het Peterbos en het Scheutveld.

Oppervlakte: 50 hectare. Leefmilieu Brussel – BIM beheert 4 hectare van dit gebied en de 6,22 hectare van het gewestelijk Scheutbosspark.

Typologie: halfnatuurlijk landelijk gebied.

Eigenaars: ze zijn met ongeveer 200. De meesten zijn particulieren, maar ook de gemeente Sint-Jans-Molenbeek, de vennootschap 'Le Logement Molenbeekois', de Federale Immobiliëvennootschap van het Bouwbedrijf, het OCMW van Brussel, de Foyer des Orphelins en het OCMW van Dilbeek bezitten een of meer percelen.

Beheer: Er is geen beheerder aangesteld voor het terrein, maar wel een begeleidingscommissie. De buurtwegen vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Klassering: het gebied van het Scheutbos werd geklasseerd op 6 oktober 1997.

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

Het Scheutbos bestaat voor een groot deel uit weilanden waar vee graast in omheinde velden. De bezoeker wandelt er dus rond langs de buurtwegen. Sommige stukken braakland zijn niet afgesloten en dus direct toegankelijk, maar ze zijn wel eigendom van privé-eigenaars. Parkwachters van de gemeente Sint-Jans-Molenbeek doen af en toe hun ronde langs de buurtwegen.

INFORMATIE TER PLAATSE

Hebt u een vraag? Wilt u een probleem signaleren? Wend u dan tot:

- de [gemeente Sint-Jans-Molenbeek](#) op 02/412 37 12;
- de [lokale politie Brussel West](#) op 02/412 12 12 of op het noodnummer 101;
- Leefmilieu Brussel – BIM op 02/775 75 75 of info@leefmilieubrussel.be (voor de weide met de Gallowaykudde).

UITRUSTING

Er zijn geen specifieke voorzieningen in dit gebied.

INGANGEN

Het gebied van het Scheutbos grenst aan de gemeenten Dilbeek en Sint-Agatha-Berchem en strekt zich voor een groot deel uit op de gemeente Sint-Jans-Molenbeek en in mindere mate ook over Anderlecht. Het gebied is bereikbaar via de Tarantellastraat, de Gekweelstraat, de Toverfluitstraat, de Nestelingstraat, de Gelukkige Grijsheidstraat, en via de toegang tot het gewestpark.

TOEGANKELIJKHEID VOOR PERSONEN MET BEPERKTE MOBILITEIT

Moeilijk toegankelijk zowel wegens de hellingen als de kwaliteit van de wegbedekking, de bochtige en smalle onofficiële paden en het slechte onderhoud ervan.

OPENBAAR VERVOER

Tussen 2007 en 2009 voert de MIVB een grote herstructurering door van haar netwerk om de mobiliteit in Brussel te verbeteren. Tijdens deze periode gebeuren er ingrijpende veranderingen aan de lijnen. Wij vragen u naar de website van de [MIVB](#) te surfen om te weten welke lijnen van het openbaar vervoer dit park aandoen.

Meerdere bussen van [De Lijn](#) hebben haltes langs de Ninoofsesteenweg.

MEER INFORMATIE

- Meer informatie over [het architecturale patrimonium van het Gewest](#).
- Meer informatie over [het Scheutbos](#).
- Meer informatie over [het groene en blauwe netwerk](#).
- Meer informatie over de [Groene Wandeling](#).

